

Vergaderjaar 2002–2003

28 680

Emancipatie en Familiezaken 2003

Nr. 4

VERSLAG VAN EEN ALGEMEEN OVERLEG

Vastgesteld 17 januari 2003

De vaste commissie voor Sociale Zaken en Werkgelegenheid¹ heeft op 4 december 2002 overleg gevoerd met staatssecretaris Phoa van Sociale Zaken en Werkgelegenheid over:

– **de beleidsbrief Emancipatie en Familiezaken (28 680).**

Van dit overleg brengt de commissie bijgaand beknopt verslag uit.

Vragen en opmerkingen uit de commissie

Mevrouw **Bussemaker** (PvdA) merkt op dat in de brief van de staatssecretaris geen enkel nieuw beleidsvoornemen wordt gepresenteerd. De relatie met de Meerjarennota emancipatie is volstrekt onduidelijk. Als er niets gebeurt, is 2003 een verloren jaar, tenzij een nieuw kabinet onmiddellijk een nieuw plan presenteert met nieuwe voorstellen voor 2003 en 2004. Zij verzoekt de staatssecretaris om over een paar maanden met een voortgangsrapportage te komen met een beleidsrijk plan voor 2003. Het beleidsterrein van de staatssecretaris omvat emancipatie en familiezaken. Kan de staatssecretaris duidelijk maken wat de toevoeging familiezaken inhoudt?

In de brief wordt veel verwezen naar multimediacampagnes, voorlichting en internetsites. Er zijn door burgers zelf internetsites opgezet die in een behoefte voorzien, maar financiële problemen hebben, zoals www.emancipatie.nl en www.vrouweninfo.nl. Het opzetten van nieuwe sites lijkt dan ook overbodig. Verstandiger zou het zijn, bestaande sites te ondersteunen. Mevrouw Bussemaker herinnert eraan al eerder te hebben gevraagd om een samenhangend plan van aanpak ter verbetering van de positie van allochtone vrouwen en meisjes. In de brief staat slechts dat de mogelijkheden daartoe worden onderzocht. Zij verzoekt de staatssecretaris met klem zo'n plan te maken en zich niet te verschuilen achter onderzoeken. De volgende tien punten zouden onderdeel van zo'n plan kunnen zijn:

1. de vrouwenvakscholen moeten blijven bestaan;
2. vrouwen moeten ondersteuning krijgen bij een vermoeden van ongelijke beloning;
3. bevorder dat moedercentra behouden blijven;
4. mishandelde vrouwen moeten niet het huis verlaten, maar de dader;
5. bij de implementatie van de Europese plannen om intimidatie strafbaar te stellen, dient Nederland voorop te lopen;

¹ Samenstelling:

Leden: Rosenmöller (GroenLinks), Jorritsma-Lebbink (VVD), Noorman-den Uyl (PvdA), Van Dijke (ChristenUnie), Bakker (D66), B. M. de Vries (VVD), De Grave (VVD), Hamer (PvdA), voorzitter, Verburg (CDA), Bussemaker (PvdA), Halsema (GroenLinks), Mosterd (CDA), Blok (VVD), Bos (PvdA), Smulders (LPF), ondervoorzitter, Jense (Leefbaar Nederland), Rambocus (CDA), Wiersma (LPF), De Ruiter (SP), Ferrier (CDA), Smolders (LPF), Bruls (CDA), Zeroual (LPF), Eski (CDA), Van Loon-Koomen (CDA).
Plv. leden: Tonkens (GroenLinks), Terpstra (VVD), Adelmund (PvdA), Van der Vlies (SGP), Van Geen (D66), Wilders (VVD), Van Hoof (VVD), Tichelaar (PvdA), Koopmans (CDA), Kalsbeek (PvdA), Van Gent (GroenLinks), Smilde (CDA), Oplaat (VVD), Verbeet (PvdA), Van Ruiten (LPF), Teeven (Leefbaar Nederland), Algra (CDA), Stuger (LPF), De Wit (SP), Vietsch (CDA), De Jong (LPF), Hessels (CDA), Varela (LPF), Van Oerle-van der Horst (CDA), Van Dijk (CDA).

6. voorlichtingsmateriaal over seksuele intimidatie en ongewenste omgangsvormen moet worden verspreid;
7. gelijke behandeling van mannen en vrouwen dient een essentieel onderdeel te zijn van inburgeringscursussen en oudkomers moeten kinderopvang krijgen tijdens het volgen van zo'n cursus;
8. seksueel geweld in asielzoekerscentra dient te worden voorkomen;
9. vrouwen die zijn mishandeld, dienen een zelfstandig recht op een verblijfsvergunning te krijgen;
10. voldoende aandacht voor de politieke participatie van allochtone vrouwen.

Het kabinet wil dat de arbeidsparticipatie van vrouwen stijgt, maar doet niets om die te bevorderen. Een goed beleid op het terrein van arbeid en zorg en levensloop vraagt echt meer dan wat in de beleidsbrief staat. Dat geldt ook voor het beleid voor vrouwen in de WAO. De staatssecretaris dient alle onderzoeken naar de positie van vrouwen in de WAO te integreren in één plan van aanpak dat in de komende jaren moet worden uitgevoerd.

Inzake de subsidiestructuur is met de voormalige staatssecretaris afgesproken, geen onomkeerbare beslissingen te nemen en eerst een goed plan op te stellen voor de subsidiestromen in de toekomst, alvorens iets wordt ondernomen. Waar is dat plan?

Over dagindingsprojecten zijn afspraken gemaakt. Kan de staatssecretaris toelichten hoe ervoor gezorgd wordt dat alle experimenten in beleid kunnen worden omgezet?

Mevrouw Bussemaker vraagt aandacht voor de positie van mannen. Het kabinetsbeleid bestaat uit wat experimenten en een tweedaagse conferentie.

Wanneer komt de volgende rapportage over het VN-vrouwenverdrag?

Klopt het dat de regering het bureau van de ILO heeft laten weten dat het verdrag over bescherming van moederschap naar de Kamer is gestuurd?

Wat is de stand van zaken rond het informatiepunt gelijke behandeling?

Mevrouw **Van Geen** (D66) stelt dat het emancipatieproces tempo heeft verloren. De beleidsbrief kenmerkt zich door vrijblijvende vriendelijke ideeën van dertig jaar geleden. Waarom is er bijvoorbeeld nog steeds geen visitatiecommissie, zijn er geen rondgangsgesprekken, is er geen stuurgroep voor intreders op de arbeidsmarkt of een informatiepunt gelijke behandeling? Zij verzoekt de staatssecretaris om een overzicht van de stand van zaken van alle plannen en projecten die in het kader van het meerjarenbeleidsplan zijn opgezet, zodat een volgend bewindspersoon een vliegende start kan maken en een gedeelte van de achterstand kan inlopen. Nederland loopt achter met vrouwen in topposities. Nu dreigen de halfverdieners van de arbeidsmarkt te verdwijnen. Neemt de staatssecretaris maatregelen om dit te voorkomen?

Wat doet de staatssecretaris met de departementale rapportages op het gebied van gender mainstreaming? Als de visitatiecommissie er komt, krijgt die dan goede ondersteuning om op voldoende niveau te kunnen functioneren? Mevrouw Van Geen verzoekt de staatssecretaris om een nieuw actieplan departementale emancipatietaakstellingen voor de komende vier jaar, inclusief voortgangsrapportages per departement. De staatssecretaris dient duidelijk te maken wie verantwoordelijk is voor benchmarking. De mainstreaming van de stimuleringsmaatregel dagindeling moet niet alleen gelden voor de ministeries, maar ook voor provincies en gemeenten. Wat is zijn visie op het verbreden van het beleid?

De staatssecretaris verwijst voor het subsidiebeleid naar de beleidsbrief voor 2004. Op die manier krijgt de Tweede Kamer niet de kans te praten over operationalisering van de hoofdlijnen. Zij verzoekt hem uiterlijk op 1 mei een notitie aan de Kamer te zenden met zijn voornemens inzake de uitwerking, zodat daarover nog voor het zomerreces gedebatteerd kan worden.

Draagvlakverbreding en expertisevorming zijn doelstellingen van het beleid. Waarom toont de staatssecretaris zo weinig respect voor het resultaat van de inzet van vrouwen in vrijwilligerswerk? Een goede band scheppen met de achterban lukt een ambtelijke organisatie minder makkelijk. Als een vrijwilligersorganisatie dat wel is gelukt, moeten die resultaten bijvoorbeeld op het gebied van websites niet terzijde geschoven worden, maar juist ondersteund.

Het aantal vrouwen in topfuncties is vrijwel gelijk gebleven, zo blijkt uit de voortgangsrapportage. Hoewel wettelijk wordt gestreefd naar een evenredige vertegenwoordiging in het openbaar bestuur en in adviescolleges door vrouwen en personen die tot etnische of culturele minderheidsgroepen behoren, blijkt dit in de praktijk niet effectief te zijn. Wie is verantwoordelijk voor de uitvoering? Wil de staatssecretaris de Kamer rapporteren hoe dit wettelijk streven vorm krijgt? Mevrouw Van Geen roept het kabinet op dit plan van toepassing te verklaren op andere benoemingen waarbij de overheid invloed of zeggenschap heeft. Wat is de inzet van de staatssecretaris bij zijn onderhandelingen daarover met de minister van Binnenlandse Zaken? Zij verzoekt, de participatie van vrouwen in de politiek te bevorderen, bijvoorbeeld door een oriëntatiecursus voor aspirant-politici te steunen. Waarom is er nog geen Emancipatie-effectrapportage (EER) van het regeringsbeleid op het gebied van verlof, levensloop en gezinsinkomen? Er moet veel meer kinderopvang komen en wel 100 000 plaatsen in vier jaar. Wanneer komt de nationale rapportage over het VN-vrouwenverdrag? Worden seksueel geweld en intimidatie op de werkplek en op straat eindelijk aangepakt? Zij sluit zich aan bij het pleidooi voor meer aandacht voor allochtone vrouwen en vrouwen in de WAO.

De heer **De Ruiter** (SP) merkt op dat de beleidsbrief behoudens één uitzondering een hoog poëtisch gehalte heeft. Die uitzondering betreft de zinsnede dat de overheid niet moet schromen op te treden als mensenrechten worden geschonden, zoals bij diverse vormen van huiselijk geweld. Is de staatssecretaris daadwerkelijk bereid, dat te doen? Wil hij met zijn collega van Justitie een regeling opstellen zodat vrouwen met hun kinderen per definitie op de rechtsbescherming van de overheid kunnen rekenen? Moet bijvoorbeeld de dader van de mishandeling de woning verlaten?

Als iets niet controversieel is, dan is dat het emancipatiebeleid. Waarom komt de staatssecretaris dan toch met een beleidsarme brief? De kreet familiezaken voegt niets toe. Het blijft in de brief bij vaagheden. Waarom staan er geen voorstellen in om de positie van allochtone vrouwen te verbeteren?

Over arbeid en zorg is heel weinig terug te vinden in de brief. Welke initiatieven wil de staatssecretaris ontplooien op het gebied van verlofregelingen voor ouders?

Hij sluit zich aan bij de opmerkingen van mevrouw Bussemaker en mevrouw Van Geen over de subsidiestromen. Er zijn al goeie websites over emancipatie. Wil de staatssecretaris toezeggen de eenmalige subsidies aan deze websites om te zetten in structurele? Dat is beter dan nieuwe websites te openen.

De kosten voor kinderopvang dreigen enorm te stijgen. Waarschijnlijk is dat van invloed op de cao-onderhandelingen en dus op de afspraken in het najaarsoverleg. Het lijkt waarschijnlijk dat de vakbonden deze meerkosten terug zullen vragen in de loonafspraken. Er worden al voorwaarden gesteld in de vorm van meer kinderopvang en betere financiering. Er is nu een akkoord bereikt over een maximale stijging van de lonen met 2,5%. Wat is de reactie van de staatssecretaris daarop?

Mevrouw **Van Oerle-van der Horst** (CDA) stelt dat emancipatie hand in hand gaat met familiezaken. Het belang van familie en gezin is onvoldoende uitgewerkt in de beleidsbrief. Een coördinerend bewindspersoon

van emancipatie en familie zaken is onontbeerlijk. Welke coördinerende bevoegdheden heeft deze staatssecretaris?

Keuzevrijheid in het leven is voor mannen en vrouwen een verworvenheid van de emancipatie. Het is belangrijk in vrijheid een eigen balans te vinden tussen betaald of onbetaald werk, zorg voor kinderen of anderen. Het levensloopbeleid kan daarvoor goede voorwaarden scheppen. Een van de voorwaarden bij het maken van keuzen is betaalbare kinderopvang. Is de staatssecretaris van mening dat ouders moeten kunnen kiezen uit verschillende vormen van kinderopvang, namelijk kinderopvang die door de overheid geregeld is, gastouder- en informele opvang?

School- en werktijden dienen beter op elkaar te worden afgestemd.

Werken is belangrijk voor de draagkracht van de samenleving, maar ook voor de persoonlijke ontwikkeling. Keuzevrijheid en eigen verantwoordelijkheid zijn sleutelwoorden. Door het levensloopbeleid is er vrijheid, die keuzes te maken. Het stimuleert mannen meer te zorgen en op dat gebied hun verantwoordelijkheid te nemen. Op welke termijn denkt de staatssecretaris meer inzicht te kunnen geven in de randvoorwaarden bij dit beleid?

De kinderkorting zal voor eenoudergezinnen die niet of niet voltijds aan het arbeidsproces deelnemen, de mogelijkheid bieden in combinatie met eventuele alimentatie en een deeltijd baan minder snel van een uitkering afhankelijk te zijn. Dit kan een bijdrage leveren aan het zelf nemen van verantwoordelijkheid en het vergroten van het zelfrespect. De individuele levensloop van mensen moet gefaciliteerd worden.

Na de individualisering was er weinig aandacht voor de balans tussen economische zelfstandigheid en maatschappelijke participatie. Informele zorg voor kinderen en zorgafhankelijke ouderen is een belangrijk sociaal kapitaal. Mensen ontlenen daar ook identiteit aan. De effecten van maatschappelijke veranderingen op gezinnen en de veranderingen in de gezinnen zelf vragen om coördinatie van het beleid.

De participatie van vrouwen en allochtone mannen en vrouwen in de politiek op beeldbepalende functies ligt nog steeds onder de streefcijfers. Het is belangrijk dat departementen volgend jaar over emancipatietakstellingen in onderlinge samenhang rapporteren. Het mainstreambeleid moet verbreed worden naar maatschappelijke organisaties. Vrouwen dienen uitgenodigd te worden om duidelijk te maken wat hun ambities zijn.

De emancipatiewebsite waaraan alle ministeries deelnemen heeft haar instemming. Good and best practices kunnen een belangrijke voorbeeldfunctie hebben. Zij ziet uit naar het verschijnen van de nota Een veilig land waar vrouwen willen wonen, omdat vooral huiselijk geweld krachtadig aangepakt moet worden. De dader moet het huis uit en niet het slachtoffer.

De dagindeling- en levensloopexperimenten hebben vernieuwingen in gang gezet of de mogelijkheden daartoe zichtbaar gemaakt. Hoe kan de opgedane expertise ingezet worden? Mevrouw Van Oerle wil af van het idee dat werk, werk, werk gelijk staat aan emancipatie.

Mevrouw **Tonkens** (GroenLinks) bestempelt de brief van de staatssecretaris als een radicaal stuk, waarin op de valreep het emancipatiebeleid helemaal wordt omgegooid. Zij ziet vier radicale voorstellen in de beleidsbrief.

1. Emancipatiebeleid wordt definitief beperkt tot gezinsbeleid. Het gaat over de balans tussen privé en werk, dagindeling, tijden van de samenleving en levensloop. Andere onderwerpen die altijd centraal stonden in het emancipatiebeleid, zoals geweld tegen vrouwen, de positie van vrouwen in de politiek en seksuele rechten zijn bijzaken geworden. Wat is de reden van deze beperking? Hoe verhoudt zich die tot het Meerjarenbeleidsplan emancipatie?
2. Emancipatiebeleid wordt beperkt tot individuele keuzes. Het bestrijden

- van machtsongelijkheid was voorheen ook een onderdeel van emancipatiebeleid. Het doel was de machtsverhoudingen tussen mannen en vrouwen evenwichtiger te maken. Daarbij ging het om arbeid en zorg of de privé-werkbalans. Kan de staatssecretaris toelichten wat de reden hiervan is? Als dit niet zijn bedoeling is, op welke wijze wil hij dan aandacht besteden aan de machtsongelijkheid en onrechtvaardigheid?
3. De emancipatie van onderop wordt de nek omgedraaid. Alle structurele subsidies verdwijnen. Organisaties moeten professionaliseren en net als bedrijven een bedrijfsplan hebben, producten en resultaten leveren, output en professionele subsidieaanvragen schrijven. De meeste organisaties kunnen dat niet. Als voorbeeld noemt mevrouw Tonkens het tienermoederproject en inloophuizen voor Marokkaanse meisjes. Deze initiatieven kunnen niet worden beoordeeld aan de hand van de criteria die de staatssecretaris in de brief opsomt. Zij noemt het ironisch dat de staatssecretaris juist aan dergelijke organisaties de Joke Smitprijs heeft uitgereikt. Als de subsidie ophoudt, zullen dergelijke initiatieven van onderop niet meer mogelijk zijn. Wat is de visie van de staatssecretaris daarop? Hoe wil hij vergelijkbare initiatieven bevorderen? Kan hij toezeggen, daaraan iets te doen en uiterlijk half februari met een plan van aanpak te komen om initiatieven van onderop te stimuleren?
 4. Mevrouw Tonkens constateert dat de staatssecretaris streng is voor emancipatie-initiatieven van onderop, maar zeer lankmoedig naar boven. De verwachting was dat uit de departementale overzichtsrapportage gender mainstreaming zou blijken dat het emancipatiebeleid in andere ministeries echt iets voorstelt. Waarom hanteert hij voor de ministeries niet diezelfde criteria als voor de initiatieven van onderop? Het omgekeerde moet het geval zijn: mild voor de organisaties en strenger voor de ministeries die echt werk moeten maken van de gender mainstreaming. Zij verzoekt de staatssecretaris uiterlijk half februari met een plan te komen voor gender mainstreaming. Aan de hand van tussentijdse evaluaties kan de Kamer dan beoordelen wat de effecten zijn. Mevrouw Tonkens sluit zich aan bij de opmerkingen over vrouwen in de WAO. Kan er eindelijk een besluit genomen worden over de tussenschoolse opvang?

De heer **De Grave** (VVD) constateert dat de beleidsbrief beleidsarm is. Na lezing van de emancipatiemonitor vraagt hij zich af of het wel goed gaat met het emancipatieproces. Het succes van het emancipatiebeleid wordt gemeten aan de hand van cijfermatige doelstellingen. Dat creëert schijnzekerheid. De arbeidsparticipatie van vrouwen is nu 53%. Als die in 2010 niet is gestegen naar 65% zou het beleid gefaald hebben. Hoe verhoudt zich dat echter tot een andere doelstelling van het beleid, te weten keuzevrijheid? Wat gebeurt er als vrouwen en mannen keuzes maken die niet sporen met de cijfermatige doelstelling van het emancipatiebeleid? Als dat veroorzaakt wordt door gedwongen keuzes, bijvoorbeeld gebrek aan kinderopvang, heeft het beleid inderdaad niet gewerkt. De andere mogelijkheid is dat men vrijwillig kiest om niet te gaan werken. De heer De Grave pleit ervoor deze vragen onder ogen te zien. Daarvoor is het noodzakelijk beter te weten waarop ontwikkelingen zijn gebaseerd, op belemmeringen of op maatschappelijke keuzes? Het een vraagt beleidsmatige reacties, het andere aanpassing van beleidsdoelstellingen. Deelt de staatssecretaris deze visie? Zo ja, wil hij dan bevorderen dat bij de volgende emancipatiemonitor deze vraagstukken verder worden uitgewerkt? In de beleidsbrief wordt geconstateerd dat het realiseren van de doelstellingen op het gebied van emancipatie een zaak is van mainstreaming of wel regeringsbeleid als geheel. De staatssecretaris stelt geen probleemhouder te zijn, maar stimulator. De heer De Grave vraagt zich af of het geen goed idee is om de wijze waarop de Kamer werkt op het gebied van

emancipatie te mainstreamen. Zou niet overeenkomstig de werkwijze bij het financiële beheer gewerkt kunnen worden? De betreffende commissies moeten de rapporten bespreken met de verantwoordelijke bewindspersoon. Aan het eind van deze reeks zou een integraal debat over de belangrijkste of meest controversiële thema's kunnen plaatsvinden. Over emancipatie verschijnen nu rapporten van de departementen. Hij ziet hierin een parallelie met de Rekenkamer. Waarom kunnen deze rapporten niet worden besproken door deze commissie voor SZW met de verschillende verantwoordelijken en de eigen vaste commissies? In zijn ogen is dat mainstreaming in de Kamer. Vervolgens kan het grote debat plenair worden gehouden, misschien zelfs in aanwezigheid van de minister-president vanuit diens verantwoordelijkheid voor het geheel van het regeeringsbeleid. De vaste commissie voor Sociale Zaken en Werkgelegenheid kan de thema's agenderen.

De heer De Grave ziet in een dergelijke werkwijze veel voordelen. Doordat nu op de tweede woensdag van mei financieel verantwoording moet worden afgelegd in de Tweede Kamer, is er in de ministerraad veel meer belangstelling gekomen voor het financiële beheer. Op analoge wijze zou de aandacht voor emancipatie bij de collega's van deze staatssecretaris zeer worden vergroot. Hetzelfde geldt voor collega-Kamerleden die meer gewezen worden op hun verantwoordelijkheid voor mainstreaming op het gebied van emancipatiebeleid. Wat is de visie van de staatssecretaris op dit voorstel?

Antwoord van de regering

De **staatssecretaris** betreurt het dat zijn brief zo negatief wordt gekwalificeerd, omdat dit afbreuk doet aan het vele werk dat daarvoor verricht is. Hij deelt een schematische samenvatting van de beleidsbrief uit aan de hand waarvan hij zijn visie op het emancipatiebeleid toelicht. Vanuit het motto «It takes two to tango» streeft de staatssecretaris naar een betere balans tussen werk en thuis alsmede naar bewuster samenleven. Als deze twee speerpunten van het beleid worden uitgevoerd, ontstaan er gunstige effecten. De overige aandachtspunten, waaronder coördinatie gender mainstreaming, zijn niet minder belangrijk, ook al worden zij geen speerpunt genoemd.

De staatssecretaris antwoordt dat om de positie van vrouwen op hoge posten bij de overheid en het bedrijfsleven te bevorderen, afspraken zijn gemaakt met de minister van Economische Zaken. Ook het ministerie van BZK voert een campagne voor meer vrouwen in de politiek. Desgevraagd antwoordt hij de streefcijfers uit de meerjarennota te omarmen, dat wil zeggen dat in 2004 40% van het kabinet uit vrouwen moet bestaan. Het is de keuzevrijheid van partijen daaraan al dan niet tegemoet te komen. Er bestaan ook nog steeds specifieke mannen- en vrouwenberoepen. In het samenwerkingsverband Man/vrouw in beroep wordt getracht de verdeling van mannen en vrouwen over de diverse beroepen goed in kaart te brengen. Het is niet aan de regering toelatingscijfers te hanteren, bijvoorbeeld voor de studie pedagogiek die hoofdzakelijk door meisjes wordt gevolgd, terwijl de hoogleraren voornamelijk mannen zijn.

Vanuit de gender mainstreaming wordt gewerkt aan een gender budget-analyse. Alle ministeries moeten hun input en output zichtbaar maken. Met het ministerie van Financiën wordt overlegd op welke wijze hieraan vorm kan worden gegeven. Vanuit Brussel is er erg veel belangstelling voor. Het is een goede manier om meer zicht te krijgen op de inspanningen per departement.

Emancipatie en familiezaken zijn twee kanten van een medaille. Hij illustreert dat met de uitspraak van Hillary Clinton: It takes a village to raise a child.

De coördinerend staatssecretaris voor emancipatie kan de departementen vragen departementale taakstelling te benoemen en zo mogelijk twee keer

per jaar rondgangsgesprekken te houden. Via de interdepartementale commissie emancipatie (ICE) worden anderen ook probleemhouder. Als de uitvoering conform de beschrijving verloopt, is het een goed actieplan. Per departement moeten drie doelstellingen en activiteiten worden benoemd. In de beleidsbrief worden twee systemen beschreven om deze departementale doelstellingen te volgen. Het eerste is een discussie ter verbetering, waaraan geen rapportcijfer wordt verbonden. Het tweede is een controle, waarbij wel een rapportcijfer wordt gegeven. Deze acties zijn outputgericht.

In verband met de verbetering van de positie van allochtone vrouwen antwoordt de staatssecretaris kringgesprekken te voeren met zich emanciperende allochtone vrouwen. In deze kringgesprekken vertellen de vrouwen hoe hun emancipatieproces is verlopen en wat of wie daarin belangrijk was. Al deze ervaringen zijn gebundeld. In een volgende ronde worden ook degenen uitgenodigd die voor deze vrouwen belangrijk waren in hun emancipatieproces. Veel van deze vrouwen bekleden vooraanstaande posities en zullen in eigen kring deze methode toepassen. In het kader van Bewuster samen leven is met de ministers Donner en Nawijn overleg gevoerd over Geweld achter de voordeur. Overlegd is, na te gaan hoe aangiften van geweld op geslacht en etniciteit te registreren. In het protocol Privé geweld, publieke zaak zijn alle verantwoordelijkheden en taken benoemd. Er is een vrouwen veiligheidsindex in de maak. Uiteindelijk moeten al deze maatregelen zo mogelijk leiden tot één meldpunt. In zeer ernstige gevallen moet de dader bestraft worden. In andere gevallen kan misschien worden volstaan met begeleiding. Een gecombineerde begeleiding van dader en slachtoffer is soms succesvol. Minister Donner heeft toegezegd de afhankelijke verblijfsvergunning nader te zullen bestuderen.

De staatssecretaris beaamt dat er reeds veel waardevolle websites op het gebied van emancipatie zijn. De waardevolle informatie moet zo efficiënt mogelijk behouden blijven en worden aangevuld. De sites Mannen worden er beter van en het EmancipatieWeb beogen de informatie zoveel mogelijk te bundelen en toegankelijk te maken. Hij zegt toe een inventarisatie te laten maken van waardevolle emancipatiewebsites en na te gaan in hoeverre deze ingepast kunnen worden in de eigen e-portal EmancipatieWeb. Onder interactief beleid verstaat de staatssecretaris zowel de websites als de persoonlijke ontmoetingen. Hij refereert aan de rondgangen die hij aan het begin van zijn staatssecretariaat in het land heeft gehouden, mede in het kader van de dagindingsprojecten.

De verankering van expertise zowel top-down als bottom-up is van groot belang. Bij mainstreaming moet geleerd worden van de expertise van grote bedrijven als Unilever en Shell. Er zal een webpagina worden gemaakt met alle relevante gegevens op het gebied van emancipatie op het departement. Op deze webpagina kunnen ook jaarverslagen worden gepubliceerd.

De verantwoordelijkheid voor de tussenschoolse opvang berust zowel bij de minister van OCW als bij hem. Primair zijn de ouders verantwoordelijk voor tussenschoolse opvang. Als zij die opvang willen uitbesteden, moeten zij dat zelf regelen. De staatssecretaris zegt toe, na te gaan op de website van het ministerie een bestand te openen waar scholen, oudercommissies en besturen gemakkelijk een planningsdocument van af kunnen halen. Het kabinet besteedt zo'n 6 mln euro aan de opleiding voor tussenschoolse opvang. Met de brede school zijn goede ervaringen opgedaan, met name op het platteland waar kinderen gedurende de hele dag geschoold worden, maar zich ook kunnen ontspannen. In sommige gevallen zijn creatieve oplossingen gevonden voor gezamenlijk vervoer. Met subsidie van het ministerie zijn 3000 kinderen uit eenoudergezinnen of van bijstandsmoeders opgevangen, zodat de moeders konden leren of gaan werken.

Als uitgegaan wordt van de streefcijfers moet de vraag of het goed gaat

met het emancipatieproces, negatief worden beantwoord. Als uitgegaan wordt van de wensen van vrouwen en mannen, kan de vraag positief beantwoord worden. De oproep om in de volgende monitor dit aspect meer bij de vraagstelling te betrekken, zal worden gehonoreerd. Er is zowel een nationale als internationale rapportage over recht en veiligheid. De internationale rapportage verschijnt om de vier jaar. De volgende verschijnt in 2004. De nationale rapportage is indicatief en verschijnt begin volgend jaar. Het kabinetsstandpunt komt in de zomer. De hoofdlijn van het subsidiebeleid is dat projecten die doelgericht zijn en voldoen aan de eisen voor subsidie in aanmerking komen. Ook projecten als die van Saida el-Hatabi met het inloophuis voor Marokkaanse meisjes en van Sylvie Raap voor de tienermoeders kunnen voor subsidie in aanmerking komen. Zij kunnen begeleiding krijgen voor het aanvragen van subsidie. De dagindingsprojecten kunnen verder bekostigd worden uit ESF-gelden voor local social capital. Op 24 maart 2003 zal de eindrapportage verschijnen van de 140 dagindingsprojecten.

Nadere gedachtewisseling

Mevrouw **Bussemaker** (PvdA) merkt op dat dit overleg bij haar meer vragen heeft opgeroepen dan beantwoord. Deze beleidsarme notitie maakt haar moedeloos. Het is haar niet duidelijk geworden wat emancipatiebeleid voor deze staatssecretaris inhoudt. Is capacity to express feelings, zoals staat op het A4'tje dat hij heeft uitgereikt, de nieuwe kern van het emancipatiebeleid? Op dat A4'tje staat onder het kopje uitgangspunten: in de geest van Pim Fortuyn. Welke Pim Fortuyn bedoelt hij? Vijftien jaar geleden heeft zij een artikel geschreven over feminisme en individualisering in een boek onder eindredactie van Pim Fortuyn, waarin hij het met haar eens was dat aan de neoconservatieve cultuurkritiek een eind moest worden gemaakt, Nederland niet nationalistisch moest zijn en een krachtadig emancipatiebeleid gewenst was. Dat verschilt nogal met zijn standpunt in zijn laatste boek waarin hij sprak over mallotige feministen die moslimfundamentalisten ondersteunen.

Zij steunt de opmerkingen van haar collega's Tonkens en De Grave over mainstreaming. Waar blijven de concrete criteria? Met name de suggestie van de heer De Grave om met de minister-president over de coördinatie van de mainstreaming te praten, vindt zij erg interessant.

Zij betreurt het dat de staatssecretaris niet is ingegaan op haar vragen over de websites, een plan van aanpak voor allochtone vrouwen en de voortgang van het proces.

Mevrouw Bussemaker verwerpt het idee dat de coördinatie van emancipatiezaken op het ministerie van Economische Zaken thuishoort. Emancipatie behoort een breed gedragen, voor de hele samenleving toegankelijk proces te zijn.

Mevrouw **Van Geen** (D66) verzoekt de staatssecretaris om een actieplan taakstellingen met voortgangsrapportages per departement. Zij steunt het voorstel van de heer De Grave op dat gebied. Over de uitwerking van het subsidiebeleid dient een debat met de staatssecretaris te worden gevoerd. Ruim voor de zomer dient dit plan er te zijn, zodat de uitkomst van het debat verwerkt kan worden in de volgende beleidsbrief.

De Kaderwet adviescolleges schrijft een evenredige vertegenwoordiging van vrouwen en leden van etnische minderheden voor, maar in de praktijk gebeurt dit niet. Hoe wil de staatssecretaris ervoor zorgen dat dit wel realiteit wordt? Wil hij dit wetsartikel van toepassing verklaren op andere benoemingen waarbij de overheid invloed op zeggenschap heeft?

Mevrouw Van Geen verzoekt de staatssecretaris om een EER van het regeringsbeleid op het gebied van verlof, levensloop en gezinsinkomen.

De heer **De Ruiter** (SP) blijft bij zijn kritiek dat de brief een beleidsarm stuk is. Kan de staatssecretaris alsnog ingaan op de vraag over de websites, de relatie tussen kinderopvang en de cao-onderhandelingen en de eventuele consequenties voor het najaarsoverleg? Hij deelt niet het enthousiasme van de staatssecretaris voor de projecten voor dagindeling.

Mevrouw **Van Oerle-van der Horst** (CDA) vraagt zich af hoe de expertise met dagindingsprojecten behouden kan blijven. Zij steunt het voorstel van de heer De Grave inzake de gender mainstreaming. Op haar vragen over de landelijke vrouwenorganisaties en de vrouwenalliantie is de staatssecretaris niet ingegaan.

Mevrouw **Tonkens** (GroenLinks) zegt teleurgesteld te zijn over het antwoord van de staatssecretaris over mainstreaming. Hij dient erop toe te zien dat aan emancipatiedoelstellingen wordt gewerkt. Wanneer komt er nu echt een plan van aanpak met een tijdpad?

De heer **De Grave** (VVD) stelt dat het bij gender mainstreaming gewoon om politieke macht gaat. Hoe hoog staat emancipatie op de politieke agenda? Hoeveel aandacht wordt daaraan besteed in de ministerraad? Om die reden is een aanpak overeenkomstig de VBTB-procedure wenselijk. Hij voelt er niets voor de coördinatie van het emancipatiebeleid onder te brengen bij het ministerie van Economische Zaken. Met het aantal vrouwen in topfuncties bij de overheid gaat het niet goed. Kan de staatssecretaris de Kamer laten weten hoeveel vrouwen op topfuncties hebben gesolliciteerd, hoeveel er door de algemene bestuursdienst zijn doorgestuurd en hoeveel er daadwerkelijk zijn benoemd?

De **staatssecretaris** zegt toe dat het cao-aspect van de kinderopvang in zijn contacten met werkgeversorganisaties indringend aan de orde zal komen. Op de vraag of hogere looneisen het gevolg daarvan zullen zijn, antwoordt de staatssecretaris niet te kunnen ingaan. Het instellen van de visitatiecommissie geeft aan of en hoe de doelstellingen van gender mainstreaming per departement worden geformuleerd, onderling worden besproken en gecontroleerd. Dit kabinet wenst af te stappen van structurele subsidies. Het huidige kabinetsbeleid staat doelgerichte en projectgerichte subsidies voor in lijn met de VBTB-procedure. Het besluit over E-Quality wordt medio 2003 genomen. Voor 2003 blijft budget voor E-Quality gereserveerd; wat daarna met de middelen gebeurt, kan de staatssecretaris niet toezeggen. De vraag over de subsidie voor de Vrouwen Alliantie zal schriftelijk worden beantwoord.

Er zal een webpagina gemaakt worden met emancipatierelevante cijfers. De staatssecretaris zegt toe, zo mogelijk ook cijfers van de ABD met betrekking tot het aantal vrouwelijke sollicitanten hierin op te nemen. Het is aan het nieuwe kabinet om te reageren op de uitkomsten van de stimuleringsmaatregel dagindeling.

Inzake de evenredige vertegenwoordiging van vrouwen en leden van etnische minderheden in adviescolleges antwoordt de staatssecretaris dit aspect te zullen betrekken bij de projecten ter bevordering van instroom en doorstroom van vrouwen bij universiteiten en dergelijke.

De EER past in de VBTB-systematiek. Begin 2003 komt het onderzoek «doorwerking EER in beleidsprocessen» uit. Dit onderzoek wordt uitgevoerd door de Erasmus Universiteit. De staatssecretaris zal de door mevrouw Tonkens en mevrouw Van Geen genoemde punten bij de politieke besprekingen van de levensloopregeling meenemen.

De voorzitter van de vaste commissie voor Sociale Zaken en Werkgelegenheid,
Hamer

De griffier van de vaste commissie voor Sociale Zaken en Werkgelegenheid,
Nava